บทที่ ๕
สรุปและข้อเสนอแนะ

ค่าวซอเรื่องเจ้าสุวัตร นางบัวคำ อันเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดเรื่องหนึ่ง ในล้านนาไทยนั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่า พระยาโลมาวิสัย กวีในราชสำนักลำปางเป็นผู้แต่ง โดยได้อาศัยเค้าเรื่องจากร้อยแก้วเรื่องเจ้าสุวัตร ซึ่งเป็นชาดกนอกนิบาตที่มีผู้รู้ได้ถอดจากภาษาบาลี มาเป็นร้อยแก้วภาษาล้านนาไทย แล้วพระยาโลมาวิสัยก็นำเอาเค้าโครงเรื่องมาแต่งเป็นค่าวซออีกทีหนึ่ง

ค่าวซอเรื่องเจ้าสุวัตร นางบัวคำ มีลักษณะเป็นนิทานชาดกที่มีโครงเรื่องเป็นแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ แก่นสำคัญของเรื่อง (Main theme) อยู่ที่การพลัดพรากจากกันและการเดินทางติดตามหากัน และแม้ตัวเอกของเรื่องจะเป็นพระโพธิสัตว์ แต่ก็มีชีวิตจิตใจรูปร่างลักษณะ และนิสัยใจคอเป็นแบบพระเอกในวรรณคดีไทยทั่ว ๆ ไป คือ มีรูปร่างงดงาม รบเก่ง และมีอารมณ์อ่อนไหวในเรื่องอิสตรี และความรักอันเป็นเสาเหตุให้มีเมียมาก แต่ผู้แต่งได้สอดแทรกลักษณะมหาบุรุษบางประการเข้าไป เพื่อเน้นความเป็นพระโพธิสัตว์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เนื่องจากผู้แต่งค่าวซอเรื่องนี้ได้อาศัยเค้าเรื่องจากร้อยแก้ว ซึ่งเป็นชาดกนอกนิบาต ฉะนั้น จินตนาการอันเกิดจากอารมณ์สะเทือนใจของผู้แต่งจึงมักจะแสดงออกในแบบที่เรียกว่า ถือปรัมปราคติแห่งวรรณคดี (Literary Tradition) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งก็มีจินตนาการเฉพาะตัวอยู่ไม่น้อย ในการพรรณาความงามของตัวละคร และบทกำสรวล ซึ่งมีการเปรียบเทียบอันคมคายบางบท ส่วนความไพเราะในการใช้ถ้อยคำนั้น ผู้เขียนเห็นว่าผู้แต่งได้ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ไม่วิจิตร แม้จะไม่ไพเราะนักในด้านเสียงของคำแต่ก็สมบูรณ์ด้วยความหมายอันทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังเห็นภาพพจน์ เกิดอารมณ์สะเทือนใจร่วมกับผู้แต่งได้เป็นอย่างดี สำหรับบทอัศจรรย์ที่ปรากฏในค่าวซอเรื่องนี้นั้น ผู้แต่งไม่ได้พรรณาโดยนำไปเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ธรรมชาติเหมือนกับความนิยมในวรรณคดีไทยทั่ว ๆ ไป จึงนับว่า เป็นเอกลักษณ์ของวรรณกรรมล้านนาไทย

ดร.วิทย์ ศิวะศริยานนท์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์ ว่า "...โดยมาก เรามักจะเห็นร่องรอยของอิทธิพลสังคมในบทประพันธ์เสมอ จะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม..."[๑] และ "...อย่างไรเสีย วรรณคดีก็มักจะหลีกเลี่ยงอิทธิพลสังคมไม่พ้น..."[๒] ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าว ในคำขอเรื่องนี้ผู้แต่งจึงได้สอดแทรกความคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และไสยศาสตร์ของชาวล้านนาไทยในสมัยนั้นไว้ในเนื้อเรื่องหลายประการ อาทิ ความเชื่อในเรื่องผีสาง เทวดา ความเชื่อโชคลาง ความเชื่อในเรื่องคาถาอาคมและเครื่องรางของขลัง ความเชื่อในลักษณะคนและสัตว์ ตลอดจนไสยศาสตร์ต่าง ๆ นอกจากนั้น ก็ได้สอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีล้านนาไทยหลายประการเอาไว้ด้วย ได้แก่ ประเพณีการซอ การแต่งกาย การต้อนรับแขก การใส่ผี เสียผี และ กินแขก ปอย และการละเล่นต่าง ๆ ซึ่งทำให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสทราบถึงสภาพบางอย่างของสังคมล้านนาไทยในสมัยนั้นว่าเป็นไปอย่างไรด้วย

วรรณกรรมเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายสำหรับการ "เล่าค่าว" ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ใดผู้หนึ่งที่สามารถอ่านอักษรล้านนาได้ ซึ่งโดยมากมักจะเป็นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว อ่านคำขอเป็นทำนองเสนาะหรืออ่านแบบธรรมดาให้ผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ฟัง อันเป็นประเพณีนิยมกันในล้านนาไทยสมัยนั้น ด้วยเหตุนี้ เพื่อเป็นการเอื้อต่อความเข้าใจของผู้ฟัง ผู้แต่งจึงต้องแต่งให้คำขอเรื่องนี้ มีลักษณะดังนี้

๑. โครงเรื่องเป็นไปอย่างง่าย ๆ และเป็นแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อให้ผู้ฟังพอใจ

---

๑ วิทย์ ศิวะศริยานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ (พิมพ์ครั้งที่ ๔, พระนคร : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔๔.

๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๖.

๒. แบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นบท ๆ เพื่อความสะดวกในการอ่านหรือฟังค่าว ในเมื่อไม่สามารถจะอ่านหรือฟังให้จบในคราวเดียวได้

๓. การใช้ภาษาเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่วิจิตร แต่มุ่งจะให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ฟัง เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

๔. ผู้แต่งจะแทรกคติหรือสุภาษิตและคำสั่งสอนเข้าไปในเนื้อเรื่องเท่าที่จะทำได้ เพื่อสั่งสอนหรือกระตุ้นให้ผู้อ่านผู้ฟังยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมหรือขนบประเพณีอันดีงามอันเป็นประโยชน์ในทางอ้อม นอกเหนือไปจากความสนุกเพลิดเพลินในการฟังค่าว ในค่าวซอเรื่องนี้ ผู้แต่งจึงได้แทรกสุภาษิตสอนสตรีเอาไว้ เพื่อประโยชน์ดังกล่าว

ฉะนั้น ค่าวซอเรื่องเจ้าสุวัตร นางบัวคำ จึงมีลักษณะเป็นวรรณกรรมสำหรับชาวบ้าน ผู้เขียนจึงเห็นควรจะจัดให้เป็นวรรณกรรมชาวบ้านตามเหตุผลข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

เมื่อผู้เขียนได้ศึกษาเนื้อเรื่องของค่าวซอเรื่องเจ้าสุวัตร นางบัวคำ จากสมุดข่อย ซึ่งคัดลอกในเวลาต่าง ๆ กันดังกล่าว พบว่าแต่ละฉบับมีความคลาดเคลื่อนในเรื่องฉันทลักษณ์ และการใช้ถ้อยคำ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการคัดลอกผิดพลาดก็เป็นได้ ฉะนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ค่าวซอเรื่องนี้น่าจะได้รับการชำระใหม่ให้ถูกต้อง เพื่อให้เป็นมาตรฐานและเพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่จะศึกษาต่อไป ทั้งนี้ รวมถึงวรรณกรรมล้านนาไทยเรื่องอื่น ๆ ด้วย

อนึ่ง การศึกษาวรรณกรรมล้านนาไทยในปัจจุบันนี้ ได้มีผู้ศึกษาในด้านวรรณคดีวิจารณ์และวรรณคดีเปรียบเทียบน้อยมาก ฉะนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้ศึกษาวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ในด้านดังกล่าว เพื่อให้การศึกษาวรรณกรรมล้านนาไทย เป็นไปอย่างละเอียดกว้างขวาง และให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในวงวรรณคดีไทย